

การจัดการเพื่อการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว

Management for Self and Mutual Help of Wang Namkhiao Chemical-Free Vegetable Group Members

พัชรินทร์ นิลโคตร (Patcharin Ninkoat)* สมนึก ปัญญาสิงห์ (Somnuek Panyasing)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา การจัดการเพื่อการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเพื่อการพึ่งตนเองทางสังคมของสมาชิก ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับวิชาการเพื่อเพิ่มผลผลิต สมาชิกกลุ่มถ่ายทอดการทำเกษตรไร้สารพิษให้กับสมาชิกใหม่ วางแผนการจัดการการผลิต ครอบครัวมีความสมัครสมานสามัคคี การจัดการเพื่อการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของสมาชิก คือ มีอาชีพ รายได้ พยายามใช้แรงงานภายในครอบครัว ไม่ใช้สารเคมีเพื่อลดต้นทุนการผลิต ทำบัญชีครัวเรือน บันทึกข้อมูลการปลูกผักและการจำหน่าย การจัดการเพื่อการพึ่งพากันเองทางสังคมของสมาชิก คือ การเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและพัฒนาในกลุ่ม มีความสามัคคี ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ลงแขกแลกเปลี่ยนแรงงาน เป็นแหล่งศึกษาดูงานและเป็นต้นแบบการรวมกลุ่มปลูกผักไร้สารพิษ การจัดการเพื่อการพึ่งพากันเองทางเศรษฐกิจของสมาชิก คือ สร้างงานสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ลดการอพยพแรงงาน แบ่งปันที่ดินให้สมาชิกเพื่อทำกิจกรรมไร้สารพิษ สมาชิกที่มีหนี้สินมีความสามารถชำระหนี้คืนได้ จำหน่ายผักไร้สารพิษอย่างมีคุณธรรม สมาชิกมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า สมาชิกจัดการตลาดและขายผักร่วมกัน

ABSTRACT

The purpose of this research was to study: management for self and mutual help of Wang Namkhiao chemical-free vegetable group members .It was conducted by means of qualitative methodology.The research outcome appeared that they managed self help as for social aspect by local knowledge integrated with technical implementation to increase productivity. Old members transferred their experience to the new ones. They had provided production management plan. Their families were harmonious. As for self help on economical aspect, they had run their own career to earn income with family labour, using no chemical fertilizer to lessen production cost, providing household accounting, recording production and purchasing details. As for mutual help on social aspect, they got learned, exchanging, developing, harmonizing, assisting, sharing free laboring, being educational resource, and being prototype of organic farming aggregation. As for mutual help on economical aspect, they created jobs for their families, lessening labour migrating, apportioning plot of land to members for organic farming, , ones with debt affordable to return, purchasing organic crops morally, being honest to customers, and cooperatively managing market place and crop selling.

คำสำคัญ: การจัดการการผลิต การพึ่งตนเอง การพึ่งพากันเอง

Key Words: Production management, Self-sufficiency, Mutual help

* นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีตเป็นเศรษฐกิจพออยู่ชิว ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เอง คงอยู่และผลิตซ้ำได้ด้วยตัวเอง โดยไม่พึ่งโลกภายนอก มีความผูกพันรั้วภายในครอบครัวสูง ครอบครัวที่เดินผ่านการเป็นสมาชิกของชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการผลิตมีความเพียงพอในตัวเอง หาดอาหารจากธรรมชาติโดยตรง เช่น หาดผักหาดปลา ทำน่าน้ำฝน ทอดผ้าและหาของป่าด้วยแรงงาน พึ่งความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเป็นหลัก (ฉัตรทิพย์, 2527) แต่หลังจากที่ประเทศไทยเริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ปีพุทธศักราช 2504 ที่มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นการเข้ามาของระบบทุนนิยมในประเทศไทยที่เปลี่ยนจากการพึ่งตนเองเป็นการพึ่งพารัฐบาลมากขึ้น มีการเร่งการผลิตเพื่อการส่งออก โดยเกษตรกรต้องมีการขยายพื้นที่ในการเพาะปลูกและพึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้วยจุดประสงค์เพื่อเพิ่มการผลิตจึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมมาเป็นเกษตรแบบแผนใหม่ ให้การผลิตมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลผลิตทางการเกษตรที่สูงขึ้นและเพื่อให้อุดหนุนก่อน โยบายของภาครัฐผลกระทบที่ตามมาคือทำให้เกิดการบุกรุกป่า ทำลายป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตร เกิดปัญหาการมีหนี้สินของเกษตรกร เนื่องจากต้องพึ่งพิงปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง รวมทั้งเครื่องจักรที่ใช้ในการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น การพัฒนาที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจยังก่อให้เกิดปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ผลจากการใช้สารเคมีในการเกษตรทำให้ดินเสื่อมสภาพและการใช้ปุ๋ยเคมีมากเกินไปนั้น ทำให้ศัตรูพืชและโรคทางพืชทวีจำนวนมากขึ้น เกษตรกรจะมีปฏิกิริยาต่อสภาพปัญหานี้ โดยการพ่นยาปราบศัตรูพืชมากขึ้น การเกษตรในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะใช้ปุ๋ยและสารเคมีมากขึ้นเรื่อยๆ เห็นได้จากสถิติการเกษตรของประเทศไทย

ระหว่างปี 2549-2554 ข้อมูลปี 2549 พบว่าประเทศไทยมีการนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีการเกษตร 3.6 ล้านตัน เมื่อเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554 มีการกำหนดเป้าหมายที่จะลดการนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีการเกษตรให้ไม่เกินปีละ 3.5 ล้านตัน แต่กลับปรากฏว่าในปีแรกของแผนพัฒนาฯ มีการนำเข้าเพิ่มขึ้นเป็น 4.5 ล้านตัน และเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ในปี 2554 มีการนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีการเกษตรรวม 6.3 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 93,844 ล้านบาท(สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นคือการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การล่มสลายของสังคมชนบทและปัญหาการเกษตรที่ล้มเหลวจากการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ทำให้เกิดแนวคิดที่หาทางออกให้แก่สังคมในด้านการเกษตร เริ่มมีการนำแนวคิดการทำการเกษตรอินทรีย์เข้ามาใช้ในหมู่นักวิชาการ ภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน รวมถึงเกษตรกรอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีการรวมกลุ่มกันเพื่อหาทางเลือกใหม่ในการพัฒนาการทำการเกษตร โดยได้ตั้งเป็นกลุ่มชื่อว่า “กลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร่สารพิษวังน้ำเขียว” อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2541 จากการรวมตัวกันของเกษตรกรอำเภอวังน้ำเขียว ที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ เมื่อปี 2540 และเล็งเห็นถึงโทษร้ายของสารเคมีที่ตกค้างจากการทำการเกษตร ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อตนเอง ผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม (กลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร่สารพิษวังน้ำเขียว.มปป.) จึงปฏิเสธแนวคิดการเกษตรแบบเคมีและได้นำเอาแนวคิดการทำเกษตรแบบไร่สารพิษเข้ามาใช้ในกิจกรรมและการดำเนินงานของกลุ่ม ดำเนินกิจกรรมโดยประชาชนมีส่วนร่วม มีความพออยู่พอกินพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ผลผลิตที่เหลือนำมารวมกันเพื่อแบ่งปันและขายในรูปแบบธุรกิจชุมชน มีการรวมกลุ่มประสานงานด้านการตลาดและแหล่งเงินทุนเพื่อขยายกิจการอย่างมั่นคง การทำงานของกลุ่มส่งเสริมการ

รมไว้สารพิษฯประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง ครอบครัวยุคใหม่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม เกิด การสร้างงาน สร้างรายได้ภายในและนอกชุมชน ระบบนิเวศน์ (ดิน,น้ำ,อากาศ) ดีขึ้น ได้รับการยอมรับ จากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนจนได้รับ การสนับสนุนในด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง เช่น ด้าน คุณภาพการผลิต สมาชิกกลุ่มฯ จำนวน 34 ราย ได้รับ มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ (Organic) จากสำนักงาน มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ด้านการตลาด โดยมีเลมอนฟาร์ม, รังสิต ฟาร์ม, บริษัทกินคือยูดี จำกัด,บริษัทพลังบุญ (บุญนิยม) ฯลฯ เป็นตลาดรับซื้อสินค้าการเกษตร รวมทั้งมีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในรูปแบบ ภาติเครือข่าย ซึ่งได้รับการสนับสนุนในด้านทุน ปัจจัย การผลิตและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

จึงเป็นที่น่าสนใจว่ากลุ่มส่งเสริมกิจกรรม ไร่สารพิษวังน้ำเขียว มีขั้นตอนในการดำเนินงาน อย่างไรที่ทำให้สมาชิกกลุ่มฯมีความพอใจ พึ่งตนเอง ได้และเกิดการพึ่งพากันเองภายในกลุ่ม ผู้วิจัยจึงสนใจ ที่จะศึกษาการจัดการเพื่อการพึ่งตนเองและพึ่งพา กันเองของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร่สารพิษวัง น้ำเขียว เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการจัดการเพื่อการ พึ่งตนเองและพึ่งพากันเองให้แก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกร ในพื้นที่อื่นๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาการจัดการเพื่อการพึ่งตนเองและ พึ่งพากันเองของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร่ สารพิษ วังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด นครราชสีมา

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธี วิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งไปที่การศึกษาการจัดการเพื่อ การพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองของสมาชิกกลุ่มส่งเสริม กิจกรรมไร่สารพิษ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด

นครราชสีมา โดยการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ในการ วิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล คือ บ้านน้ำซับหมู่ที่ 11 และนิคมเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ 16 ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นพื้นที่ทำ กสิกรรมไร่สารพิษ ไม่น้อยกว่า 3 ปี

โดยศึกษาจากสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรม ไร่สารพิษวังน้ำเขียว ที่ได้รับมาตรฐานการผลิตพืช อินทรีย์ จำนวน 34 ราย

ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทบทวน แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารวิชาการ ต่างๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการศึกษาและ รวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ที่วิจัย การศึกษาข้อมูลจากพื้นที่ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีแนวทางการ สัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง ใช้วิธีการสังเกตการ ดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มฯแบบมีส่วนร่วมและการ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตาม ประเด็นที่ต้องการ และทำการประมวลผลไปพร้อมกับการ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิเคราะห์เกิดขึ้นทั้ง ระหว่างการสัมภาษณ์และหลังจากสัมภาษณ์ ใช้ หลักการการวิเคราะห์ซ้ำ มีกระบวนการดังนี้

- 1) ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น หลังการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามที่ได้จากการ สัมภาษณ์
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลจากบันทึกภาคสนาม เพื่อ พิจารณาว่ามีข้อมูลประเด็นใดบ้างที่มีความขัดแย้งกัน หรือไม่สมบูรณ์ กรณีที่ข้อมูลมีความขัดแย้งกันจะ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง
- 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ภายในหมวดหมู่ โดยการนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ ตามประเด็นการ สัมภาษณ์และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภายในหมวดหมู่ และความสัมพันธ์ระหว่างหมวดหมู่
- 4) วิเคราะห์ข้อมูลและตีความหมายเพื่อหา ข้อสรุป รวมทั้งใช้แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอธิบาย ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วนำเสนอผลการวิจัยใน ลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1.ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม

กลุ่มส่งเสริมกสิกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว อยู่ทางทิศใต้ของ จังหวัดนครราชสีมา ห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทาง 75 กิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นภูเขาและที่ลาดชันเป็นลอนคลื่น สลับกันตลอดทั้งพื้นที่ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 300-700 เมตร มีอากาศที่เย็นสบายตลอดทั้งปี ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาข้าว ปลูกผักตระกูลสลัด เบญจมาศตัดดอก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อย และทำไร่ทำสวน

กลุ่มส่งเสริมกสิกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ.2541 โดยการนำของนายอำนาจ หมายยอดกลาง แรกเริ่มการก่อตั้งมีสมาชิกสนใจเข้าร่วมจำนวน 37 คน วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ.2541 กลุ่มส่งเสริมกสิกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว ได้ทรงรับไว้ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมูลนิธิชัยพัฒนาเป็นผู้นำความกราบบังคมทูล ต่อมาได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตร ชื่อว่า “สหกรณ์กสิกรรมไร้สารพิษในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอวังน้ำเขียว จำกัด” เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2543 และได้พัฒนาพื้นที่บริเวณบ้านน้ำซับ หมู่ที่ 11 ตำบลวังน้ำเขียว เป็นสถานที่อบรมและสาธิตกิจกรรมการเพาะปลูกโดยไม่พึ่งพาสารเคมี และการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เกษตรกรที่สนใจ สมาชิกรวมกลุ่มกันปลูกผักไร้สารพิษส่งขายให้แก่สหกรณ์กสิกรรมไร้สารพิษในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอวังน้ำเขียว จำกัด มีการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคโดยมีการผลักดันให้สมาชิกขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ จนในปี พ.ศ. 2554 สมาชิกกลุ่มส่งเสริมกสิกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว จำนวน 34 ราย ได้รับมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ (Organic) จากสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและ

อาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำให้ผักของกลุ่มส่งเสริมกสิกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว ได้รับการยอมรับและความเชื่อมั่นในคุณภาพการผลิต ทำให้เลมอนฟาร์ม ,รังสิตฟาร์ม,บริษัทกินดีอยู่ดี จำกัดและบริษัทอื่นๆ ในเครือข่ายสันติอโศก เข้ามาติดต่อเป็นตลาดรับซื้อผลผลิตและประกันราคาในแต่ละช่วงฤดูกาลผลิต และได้รับความสนใจจากเกษตรกรในพื้นที่เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มฯ ปี พ.ศ. 2557 มีการเพิ่มจำนวนของสมาชิกมากขึ้นเป็น 103 คน จาก 32 หมู่บ้านในเขตอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

2.การจัดการการเพื่อการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกสิกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว

2.1 การจัดการปัจจัยการผลิต

กลุ่มส่งเสริมกสิกรรมไร้สารพิษมีการจัดการด้านความเชื่อและแนวคิด เปลี่ยนการทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวให้เป็นการเกษตรแบบอินทรีย์ ด้วยการให้เกษตรกรผู้ที่สมัครเข้าเป็นสมาชิก เข้าอบรมตามหลักสูตรที่ทางศูนย์การศึกษาการพัฒนาของชาวบ้านได้จัดขึ้น เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดและปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เกษตรกร ซึ่งต้องยึดถือแนวคิดที่ปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันของกลุ่ม คือ “เราไม่ใช้สารเคมีทุกชนิดในการทำการเกษตร” ด้านการใช้แรงงานในการทำการเกษตรส่วนใหญ่ เป็นแรงงานในครอบครัวของเกษตรกรเองและญาติพี่น้อง และส่วนหนึ่งเป็นแรงงานจากคนในชุมชนหรือจากต่างพื้นที่ ด้านการจัดการทุน มีการวางแผนการจัดการที่ดินในการทำการเกษตรแบบกลุ่ม ซึ่งกำหนดให้ปลูกผักครอบครัวละ 2 งาน เพื่อการดูแลอย่างทั่วถึง มีการกำหนดโควตาการปลูกโดยสหกรณ์ฯ จัดให้สมาชิกกลุ่มเป็นรายปี ซึ่งมีการปลูกผักที่หลากหลายในพื้นที่เพื่อจัดการความเสี่ยงด้านการตลาด ลดโรคและแมลงศัตรูพืช ให้พืชดูแลกันเอง ด้านเงินทุน สมาชิกที่มีเงินทุนเป็นของตนเองใช้เงินทุนของตนในการซื้อปัจจัยการผลิต สำหรับสมาชิกที่ไม่มีเงินทุน สหกรณ์กสิกรรมไร้สารพิษฯให้การช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มด้วยการให้กู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการลงทุน

ทางการเกษตรได้ อัตราดอกเบ็ชร์ร้อยละ 2 บาทต่อปีชำระคืนด้วยการขายผักให้แก่สหกรณ์ เมื่อสมาชิกได้เงินจากการขายผัก สหกรณ์หักเงินคิดเป็นร้อยละ 10 ของรายได้เพื่อผ่อนชำระคืนแก่สหกรณ์ ด้านการจัดการน้ำ สมาชิกใช้น้ำจากคลองธรรมชาติ ใช้เครื่องปั้มน้ำตัวเดียวกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อประหยัดงบประมาณในการต่อระบบน้ำ มีการทำบ่อพักน้ำเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปลูกผักไร้สารพิษ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ผัก ถาดเพาะกล้า วัสดุเพาะกล้า ฟาง ปุ๋ยชีวภาพ เครื่องตีดิน ตะกร้า และถุงใส่ผักและโรงเรือน โดยสมาชิกกลุ่มๆซื้อจากร้านค้าการเกษตรในพื้นที่และสั่งซื้อผ่านทางสหกรณ์ๆ ซึ่งปัจจัยการผลิตบางชนิดมีราคาแพง ทำให้กลุ่มๆต้องขอรับการสนับสนุนไปยังหน่วยงานอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือในการจัดหาและซื้อปัจจัยในการผลิต

2.2 การจัดการกระบวนการผลิต

สมาชิกกลุ่มๆ มีการเขียนบันทึกรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน บันทึกข้อมูลการปลูกผักอินทรีย์และบันทึกข้อมูลการเก็บเกี่ยวและการจำหน่ายผลผลิต เพื่อเดือนความจำและนำไปใช้ในการวางแผนการใช้จ่ายในครอบครัว และวางแผนการปลูกผักในแต่ละเดือน ใช้เป็นเอกสารประกอบในการขอมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ด้านการวางแผนการผลิตผัก มีกำหนดการปลูกผัก ปีละ 6 รอบการผลิต โดยปลูกผักหลายชนิดหมุนเวียนกัน ตามความเหมาะสมกับฤดูกาล อุณหภูมิ แสงแดดและปริมาณน้ำฝน เกษตรกรปลูกผักสลัดในทุกฤดู เนื่องจากเป็นผักที่ตลาดต้องการตลอดทั้งปี มีขั้นตอนการจัดการกระบวนการผลิตที่สำคัญ คือ การเพาะกล้าผัก การเตรียมแปลง การปลูกและการบำรุงรักษา นอกจากนี้ยังมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับความรู้ทางวิชาการเพื่อเพิ่มผลผลิต เช่น การปลูกพืชผักที่กินผล ต้องปลูกในวันศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ เนื่องจากเป็นวันที่มีแสงแดดเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช การเอาผ้าคลุมกระบะเพาะกล้าใช้วิธีการร้อนกระทบเย็น ทำให้กล้าผักงอกได้ดี และการ

ไม่คลุมฟางแปลงผักในหน้าฝน จะทำให้เกิดเชื้อราในแปลงผัก

2.3 การจัดการผลผลิต

การดำเนินงานเริ่มต้นตั้งแต่การเก็บเกี่ยวผลผลิต และรวมถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งมีการคัดคุณภาพของผัก ให้ตรงกับความต้องการของตลาด การบรรจุภัณฑ์เพื่อช่วยรักษาความสดใหม่ของผักและเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายขณะทำการขนส่ง สมาชิกมีวิธีการขนส่งผักทางรถบรรทุกเพื่อขายแก่ตลาดภายนอก เป็นการจำหน่ายด้วยตนเอง และการจำหน่ายผ่านทางสหกรณ์ๆในวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ สหกรณ์ๆนำผักที่รับซื้อจากสมาชิกกลุ่มๆจัดส่งให้แก่ เลมอนฟาร์ม, ห้าง MAX VALUE, ริงสิต ฟาร์ม, บริษัทกินดีอยู่ดี จำกัด, บริษัทพลังบุญ (บุญนิยม) จำกัด, บริษัทพลังผัก จำกัด และร้านกูดินฟ้า สันติอโศก ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นลูกค้าประจำที่สั่งซื้อผักจากสหกรณ์ๆ

ผลผลิตในฤดูฝนและฤดูร้อนจะมีราคาสูงและเป็นที่ต้องการของตลาด แต่ในฤดูหนาวผลผลิตผักมีจำนวนมาก ทำให้ผักล้นตลาด เนื่องจากจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้น แต่ตลาดที่รองรับผลผลิตยังมีเท่าเดิม อีกทั้งยังไม่มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อรองรับผลผลิตที่มีจำนวนมาก

กล่าวโดยสรุป การจัดการการเพื่อการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองของสมาชิกกลุ่มๆมาจากระบวนการในการจัดการด้านปัจจัยการผลิต การจัดการกระบวนการผลิต และการจัดการผลผลิตของเกษตรกร ซึ่งในกระบวนการเหล่านี้ทำให้สมาชิกกลุ่มๆมีความพยายามในการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองภายในกลุ่มให้มากที่สุด

3. การพึ่งตนเองของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว

1) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับความรู้ทางวิชาการเพื่อเพิ่มผลผลิต เป็นภูมิปัญญา

ชาวบ้านซึ่งเกษตรกรปฏิบัติตามคำแนะนำของคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน เช่น การปลูกพืชผักที่กินผล ต้องปลูกในวันศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ เนื่องจากเป็นวันที่มีแสงแดดเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษภูมิปัญญาในการเอาผ้าคลุมกระบะเพาะกล้า ใช้วิธีการร้อนกระบะเย็น ทำให้กล้าผักออกได้ดี และการไม่คลุมฟางแปลงผักในหน้าฝน เพราะจะทำให้เกิดเชื้อราในแปลง ทำให้ผักเน่าตา นอกจากนี้ยังรวมถึงภูมิปัญญาในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต เช่น การใช้เครื่องสูบน้ำ รถติดดินขนาดเล็กและสปริงเกอร์ที่เกษตรกรมีความชำนาญสามารถใช้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ

2) เกษตรกรทำการเกษตรตามหลักการปลูกผัก ไร้สารพิษที่ได้รับการถ่ายทอดจากสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษ และจากประสบการณ์ของตนเองวิชา โดยยึดหลักเป็นแนวเดียวกันคือ“เราไม่ใช้สารเคมีทุกชนิดในการทำเกษตร” และได้มีการศึกษาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจากตำราวิชาการต่างๆ เช่น วิธีการทำน้ำหมักชีวภาพและสมุนไพรไล่แมลง การทำปุ๋ยหมัก

3) ครอบครัวอบอุ่น ความพร้อมเพรียงของคนในครอบครัว รักใคร่ในหมู่ญาติพี่น้องซึ่งเกิดจากการร่วมคิด ร่วมวางแผน แก้ไขปัญหาที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน เกิดการสอนงานให้แก่บุตรหลานและผู้สืบทอดงานการทำผักต่อไปหรือการมีทายาทสืบทอดงานนั่นเอง ซึ่งการปลูกผัก ทำให้เกิดการสร้างความเหนียวแน่นในครอบครัว มีกิจกรรมปลูกผักเป็นตัวกลาง ให้คนในครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ได้มีการถกถามการเสนอความคิดเห็น หากเกิดปัญหาที่เสนอความคิดออกมาว่าควรจะทำอย่างไรดี อีกทั้งคนในครอบครัวยังมีเวลาให้แก่กันมากขึ้น

4) เกษตรกรมีการวางแผนการจัดการการผลิต การวางแผนการเพาะกล้า การปลูกพืชในแต่ละฤดูเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพอากาศ แสงแดด และน้ำ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี ปลูกพืชหลากหลายชนิดเพื่อป้องกันความเสี่ยงในการเกิดโรค และความเสี่ยง

ในราคาขายแก่ท้องตลาด การวางแผนการให้จำนวนผักแก่สมาชิกของสหกรณ์กิจกรรมไร้สารพิษฯ เพื่อให้สมาชิกปลูกผักที่เป็นที่ต้องการของตลาดและสอดคล้องกับความสามารถของตนเอง รวมทั้งการจัดเตรียมที่ดินของเกษตรกรในสัดส่วนที่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร เริ่มจากการปลูกผักครอบครัวละ 2 งาน และขยายพื้นที่การปลูกมากขึ้นตามกำลังแรงงานของคนในครอบครัวของเกษตรกร เพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายของครอบครัว

5) ก่อให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่คนในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความสุขมากขึ้น มีรายได้จากการขายผักสม่ำเสมอตลอดทั้งปี ได้อยู่พร้อมหน้ากัน พ่อ แม่ ลูก และสิ่งสำคัญคือทำให้เกษตรกรมีเงินส่งบุตรหลานเรียนหนังสือในระดับอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการได้รับโอกาสส่งบุตรหลานเพื่อเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

6) ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เนื่องจากเกษตรกรทำน้ายาล้างจานไว้ใช้เอง ปลูกผักไว้บริโภคเอง ทำให้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อผัก เช่น พริก หอมแดง กระเทียม ซื้อมือเปียงบางอย่างที่ไม่มีเท่านั้น เช่น เนื้อหมู เนื้อไก่ ผงซักฟอก ทำให้รายจ่ายน้อยลง มีรายได้เพียงพอต่อรายจ่ายและมีเงินเหลือเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น จากการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีเงินฝากสะสมเกือบทุกครอบครัว ช่วยเหลือตนเองได้ ทำให้ไม่มีภาระหนี้สินหรือถ้ามีก็สามารถชำระหนี้สินได้ตามกำหนด หนี้สินส่วนใหญ่เป็นหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมเพื่อการลงทุนทางการเกษตร กู้ยืมจากสหกรณ์กิจกรรมไร้สารพิษฯ และจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ซึ่งในการลงทุนจะเป็นการลงทุนการผลิตอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่กู้ยืมเงินจนเกินตัว และมีบางครอบครัวใช้เงินทุนของตนเองโดยไม่กู้ยืม

7) ลดต้นทุนการผลิตโดยใช้แรงงานภายในครอบครัวหรือญาติพี่น้อง แทนการจ้างงานจากภายนอก เกษตรกรใช้แรงงานภายในครอบครัว ได้แก่ พ่อ แม่ ลูก ในการทำงาน เป็นการทำงานที่ไม่มีภาระ

แบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน แต่เป็นไปในแบบการทำงานร่วมกัน ช่วยกันทำงานทุกอย่างที่มีในแปลง มีการจ้างแรงงานจากภายนอกน้อยจำนวนน้อย มีเพียงบางครอบครัวเท่านั้นที่จ้างแรงงานภายนอกเข้ามาช่วยงาน

8) ลดต้นทุนด้านปัจจัยการผลิต โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทุกชนิดในการทำเกษตร ทุกขั้นตอนของการทำการเกษตรนั้น เกษตรกรใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มูลหมูไบโอแก๊ส มูลไก่ ฟาง น้ำไล่เดือน ปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ ในการควบคุมวัชพืชและแมลงศัตรูพืชนั้น เกษตรกรใช้น้ำหมักสะเดาไล่แมลง ใช้การถอนหญ้า ดायหญ้า แทนการฉีดฆ่าหญ้า ซึ่งเป็นการส่งผลดีต่อร่างกายของเกษตรกรและไม่มีสารพิษตกค้างในผักและดิน การขุดสระน้ำเพื่อสำรองน้ำไว้ใช้ในยามขาดแคลน

9) การเก็บเมล็ดพันธุ์พืชผักไว้ใช้เอง เช่น เมล็ดพันธุ์สลัดคอส บัตเตอร์เฮด โอ๊คแดง ซึ่งทำโดยวิธีธรรมชาติ คือ ปลูกและปล่อยให้พืชชนิดนั้น โตจนออกดอกแล้วจึงตัดมาตากแห้งเพื่อเก็บเอาเมล็ดพันธุ์ ใช้เวลาในการปล่อยให้ผักโตเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์เป็นระยะเวลา 3 เดือน เก็บรักษาโดยใส่ในกล่องพลาสติก ปิดฝาให้มิดชิดและเก็บรักษาในตู้เย็น เพื่อรักษาอัตราการงอกของเมล็ด นอกจากการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองแล้ว เกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ให้เกษตรกรที่เป็นญาติพี่น้องหรือคนที่สนิทสนมกันได้ใช้ในยามเมล็ดพันธุ์ขาดแคลน และบางครั้งมีการยืมเมล็ดพันธุ์กันระหว่างสมาชิก

10) ทำบัญชีครัวเรือน เกษตรกรแต่ละครอบครัวเขียนบันทึกรายรับ-รายจ่ายเป็นประจำ เกษตรกรทุกคนจะมีสมุดบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือนและสมุดบันทึกข้อมูลการปลูกผักอินทรีย์ เพื่อให้สมาชิกได้จดบันทึกรายรับ-รายจ่าย และบันทึกข้อมูลการปลูกผักอินทรีย์ รวมทั้งบันทึกต้นทุนในการประกอบอาชีพของตนเองเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการใช้จ่ายในครอบครัวและวางแผนการปลูกผักในแต่ละเดือน นอกจากนี้ยังเป็นการอุดหนุนตัวเอง เพื่อให้รู้ว่าเงินหมดไปกับอะไรบ้าง และในเดือนต่อไปต้องวางแผนการใช้

เงินอย่างไร จึงมีคำว่า “ผักไร้สารพิษ ผักที่เป็นยิ่งกว่าผัก” คือ ใช้ผักเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลดละเลิกอบายมุข จัดทำบัญชีครัวเรือนของตนเองเพื่อเป็นการอุดหนุนตัวเอง สร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร

11) ครอบครัวเกษตรกรใช้จ่ายอย่างพอประมาณและมีเหตุผล ไม่มีหนี้สินนอกระบบ หากเป็นหนี้เป็นหนี้ที่กู้ยืมจากสหกรณ์กสิกรรมไร้สารพิษ ในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอวังน้ำเขียว จำกัด และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและสามารถชำระหนี้สินได้ตามกำหนด

4.การพึ่งพากันเองของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกสิกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว

1) เกิดการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้วยการแบ่งปันผลผลิตผักที่มีในแปลงของตนเองให้แก่เพื่อนบ้านใกล้เคียง แลกเปลี่ยนผลผลิตซึ่งกันและกันเพื่อนำมาบริโภค และนำผักไปช่วยงานบุญประเพณีต่างๆ ในหมู่บ้าน และบริจาคผักช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติ

2) การลงแขกเอาแรงปลูก แลกเปลี่ยนแรงงานกัน เช่น ปลูกผักและตัดผักช่วยกัน หรือลงแขกปลูกบ้านและทำปุ๋ยหมักร่วมกันของเกษตรกรในแปลงใกล้เคียง

3) การรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ เพื่อจัดตั้งเป็นสหกรณ์กสิกรรมไร้สารพิษในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอวังน้ำเขียว จำกัด และบริหารงานร่วมกัน เห็นได้จากการที่สมาชิกรวมตัวกันจดทะเบียนก่อตั้งสหกรณ์ขึ้น ภายใต้ชื่อ “สหกรณ์กสิกรรมไร้สารพิษในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอวังน้ำเขียว จำกัด” และได้ดำเนินงานด้วยการให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน โดยแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการดำเนินงาน จากการคัดเลือก แต่งตั้งคณะกรรมการสหกรณ์ฯ ของสมาชิกในกลุ่ม และเปลี่ยนคณะกรรมการตามวาระการเลือกตั้ง

4) เกิดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม คือ เกิดผู้นำตามธรรมชาติและมีกระบวนการพัฒนากลุ่มสมาชิกในกลุ่มเกิดความสามัคคี ได้รับการอบรมสัมมนาวิชาการ การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรอยู่เสมอ เช่น การศึกษาดูงาน โครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ เกิดกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม เช่น กิจกรรมการออมนวันละบาท กิจกรรมคืนกำไรให้แก่สังคมด้วยการบริจาคผักให้แก่โรงพยาบาล

5) สมาชิกในกลุ่มมีความสามัคคี รับฟังความคิดเห็นและยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกัน คอยดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความผูกพันและเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีการพูดคุยปัญหาและแลกเปลี่ยนความรู้การทำผักเป็นประจำทุกเดือนผ่านการประชุมประจำเดือน การแยกสมาชิกออกเป็นกลุ่มย่อยและให้สมาชิกดูแลซึ่งกันและกัน

6) เป็นแหล่งศึกษาดูงานและเป็นต้นแบบของการปลูกผักไร้สารพิษ เกิดปราชญ์ชาวบ้าน สร้างแปลงตัวอย่างให้ผู้อื่นได้มาเรียนรู้ โดยการเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามาศึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำผักไร้สารพิษแบบกลุ่มหรือรายบุคคล มีหน่วยงานต่างๆเข้ามาศึกษาดูงานการปลูกผักไร้สารพิษ การทำน้ำหมัก การทำสมุนไพรไล่แมลงและกิจกรรมอื่นๆของกลุ่มเป็นประจำ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆเข้ามาฝึกงานและศึกษาข้อมูลเพื่อทำงานวิจัย รวมทั้งเป็นทั้งผู้รับและผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

7) เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชน ตั้งแต่มีกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว การสร้างงานและจ้างงานมีเพิ่มมากขึ้น เป็นงานที่เกี่ยวกับการเพาะและย้ายกล้าผัก ค่าจ้างวันละ 200-250 บาท และการจ้างงานที่เกิดขึ้นตามความจำเป็น เช่น การก่อสร้างโรงเรือนปลูกผัก การจ้างไถดินทำแปลงผัก นอกจากนี้ยังช่วยลดการอพยพแรงงานไปทำงานต่างถิ่นของคนในครอบครัวและในชุมชนอีกด้วย

8) แบ่งปันที่ดินเพื่อทำกิจกรรมไร้สารพิษให้แก่เพื่อนเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินได้เข้าใช้ประโยชน์ เนื่องจากสมาชิกบางรายไม่มีที่ดินในการปลูกผัก สมาชิกกลุ่มที่มีพื้นที่จำนวนมากจัดที่ดินบางส่วนให้เพื่อนสมาชิกได้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของตน ซึ่งเป็นแบบให้เข้าทำเปล่าไม่คิดเงิน และแบบให้เช่าเป็นรายปี

9) ใช้เครื่องปั้มน้ำตัวเดียวกัน เครื่องปั้มน้ำหนึ่งตัว ต่อสมาชิก 2-3 ราย เป็นเจ้าของระบบน้ำร่วมกัน ดูแลรักษา และจ่ายค่าน้ำมันร่วมกัน

10) ไม่กู้ยืมเงินนอกระบบ เนื่องจากกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษมีสหกรณ์กิจกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียวฯ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชคส.) ให้เงินกู้แก่สมาชิก สมาชิกสามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด เช่น การชำระหนี้เงินกู้ยืมจากสหกรณ์กิจกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียวฯ โดยการหักเงินรายได้จากการขายผักผ่านสหกรณ์ฯ คิดเป็นร้อยละ 10 ของรายได้ และในแต่ละปีสมาชิกต้องคืนเงินที่กู้ไปทั้งหมดแก่สหกรณ์ฯ และหากสมาชิกต้องการกู้ใหม่สามารถกู้ได้ในปีต่อไป ซึ่งเป็นการกู้ยืมเพื่อซื้อปัจจัยในการผลิตเท่านั้น

11) จำหน่ายผลผลิตภายใต้หลักคุณธรรม และมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า เช่น ชั่งน้ำหนักตรง จำหน่ายไม่เกินราคาหรือเอากำไรมากเกินควร นอกจากนี้การรวมกลุ่มกันของสมาชิกกลุ่มๆ ทำให้สมาชิกสามารถเป็นผู้กำหนดราคาในการขายผักได้เอง ด้วยการประชุม ตกลงและกำหนดราคาซื้อขายผักของสหกรณ์ฯ ในราคาที่เหมาะสมและสหกรณ์ฯ สามารถอยู่ได้ โดยไม่เดือดร้อน และที่สำคัญสมาชิกไม่ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางที่กดราคาซื้อขาย ไม่ถูกโกงน้ำหนักผักที่ส่งขาย นอกจากนี้การรวมกลุ่มปลูกผักไร้สารพิษ ทำให้ผักของสมาชิกมีราคาสูงกว่าท้องตลาด เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลผลิต เนื่องจากปัจจุบันเกิดกระแสรักสุขภาพ ทำให้ผู้บริโภคหันมาบริโภคผักที่ปลอดภัยต่อสุขภาพมากขึ้น ทำให้ผักไร้สารพิษเป็นที่

ต้องการของตลาด เกษตรกรผู้ปลูกผักไร้สารพิษจึงได้รับผลประโยชน์โดยตรง

12) จำหน่ายและหาแหล่งรับซื้อช่วยกันของสมาชิกภายในกลุ่ม ด้วยการฝากขายผักกับเพื่อนสมาชิกแปลงใกล้เคียง หากสมาชิกคนใดไม่มีผักในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า นำผักของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มมารวมกับผักของตน เพื่อให้ได้ผักครบตามความต้องการของลูกค้า ซึ่งไม่คิดค่าใช้จ่ายในการฝากขาย

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

การจัดการการผลิตที่นำไปสู่การพึ่งตนเอง และพึ่งพากันเองของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษ วังน้ำเขียว ประกอบด้วย 1) การจัดการปัจจัยการผลิต ได้แก่ การจัดการคน ความเชื่อและแนวคิด เช่นการปลูกฝังความเชื่อ แนวคิดที่ยึดถือและปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันคือ “เราไม่ใช้สารเคมีทุกชนิดในการทำเกษตร” แรงงาน เช่น การใช้แรงงานของคนในครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ญาติพี่น้องแทนการจ้างแรงงานภายนอก เช่น การวางแผนการจัดการการปลูกผักในเนื้อที่ 2 งาน เพื่อให้เหมาะสมต่อการดูแลตามความสามารถของตนเอง การใช้เครื่องปั้นน้ำร่วมกันเพื่อประหยัดต้นทุนต่อระบบน้ำ และด้านวัสดุอุปกรณ์ เช่น การใช้ปุ๋ยคอกบำรุงผัก แทนการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อรักษาดินและน้ำ การใช้รถไถดินในการทำไถ ตีดิน ขกร่องและทำแปลงผัก เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว 2) การจัดการกระบวนการผลิต ได้แก่ การจัดทำบัญชีครัวเรือน การวางแผนการผลิต เช่นการปลูกผักหลากหลายชนิด เพื่อช่วยลดความเสี่ยงต่อความเสียหายที่เกิดจากธรรมชาติหรือแมลงศัตรูพืช การเพาะกล้า การเตรียมแปลง การปลูกและการบำรุงรักษาและ 3) การจัดการผลผลิต ได้แก่ การเก็บผลผลิต การคัดคุณภาพผัก การบรรจุภัณฑ์ การขนส่งและการตลาด เช่น มีตลาดที่รับซื้อผลผลิตที่แน่นอน โดยส่งผ่านสหกรณ์กิจกรรมไร้สารพิษในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอวังน้ำเขียว จำกัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ

สถิติ (2555) ได้กล่าวว่า เกษตรกรผู้ทำฟาร์มผักต้องมีหลักในการทำฟาร์มผัก ได้แก่ 1) การจัดการปัจจัยการผลิต ต้องมีการจัดการและศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อุณหภูมิ แสงสว่าง ปริมาณน้ำฝน ระบบการชลประทาน สภาพของดิน เทคโนโลยีการผลิตพืชผักและแรงงาน 2) การจัดการกระบวนการผลิต ได้แก่ ปริมาณการผลิต การวางแผนการผลิต การปลูกพืชผักหลากหลายชนิด 3) การจัดการผลผลิต ได้แก่ การคมนาคมและการตลาด

การพึ่งตนเองของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษ วังน้ำเขียว ด้านการพึ่งตนเองทางสังคม คือ ทำการเกษตรตามหลักวิชาการที่ได้รับถ่ายทอดจากทางกลุ่ม มีการวางแผนการจัดการการผลิตด้วยตนเอง การมีครอบครัวที่อบอุ่น สามัคคี รักใคร่ในหมู่ญาติพี่น้องที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้วิชาการเพื่อเพิ่มผลผลิต และการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ คือ การสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ครอบครัว ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลดลง เนื่องจากปลูกผักไว้บริโภคเอง ลดต้นทุนการผลิต ด้วยการใช้ปัจจัยการผลิตที่มาจากธรรมชาติ ปฏิเสธปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิด กลุ่มไม่มีหนี้สินที่เป็นเงินกู้ยืมจากหน่วยงานอื่น สหกรณ์ฯมีเงินปันผลแก่สมาชิกทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสัญญา (2544) ได้กล่าวว่า การพึ่งตนเองทางสังคม คือ ความสมดุลหรือความมั่นคงแข็งแรงของกลุ่มคน ครอบครัว ชุมชนหรือองค์กรใดๆในสังคม คำว่าสังคม ข้อมหมายรวมถึงวัฒนธรรม คือ กฎ ระเบียบของสังคม ที่คนในสังคมจะต้องยึดถือปฏิบัติตามและการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ คือความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่ายของชุมชนชนบท หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความพออยู่พอกินของครอบครัว ชุมชน มีรายได้พอกับรายจ่าย ไม่มีหนี้สินชนิดที่ไม่อาจชดใช้คืนได้ (สามารถมีหนี้สินจากการลงทุนเพื่อเกษตรกรรมหรือธุรกิจได้)

การพึ่งพากันเองของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว ด้านการพึ่งพากันเองทาง

สังคม คือ เกิดการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ เกิดกระบวนการเรียนรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกมีความสามัคคี เป็นแหล่งศึกษาดูงานและเป็นต้นแบบของการปลูกผัก ไร่ เกิดปราชญ์ชาวบ้าน เกิดการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน และการพึ่งพากันเองทางเศรษฐกิจ คือ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชน การแบ่งปัน ที่ดินทำกินแก่เพื่อนสมาชิก ไม่มีหนี้สินอกระบบ จำหน่ายผลผลิตอย่างมีคุณธรรม จำหน่ายและหาแหล่งรับซื้อช่วยกันของสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเกศสุดา (2549) ได้กล่าวว่า หลักการพึ่งพากันเองโดยใช้กระบวนการสร้างการเรียนรู้มากกว่าการมุ่งหวังผลที่จะเกิดขึ้น คือ การรู้จักใช้ปัญญา ใฝ่ตรองอย่างรอบคอบบนฐานข้อมูลและความรู้ของตนเอง เพื่อเลือกทางเดินชีวิตของตนเองอย่างพอเหมาะพอดี ซึ่งช่วยสร้าง “ภูมิคุ้มกัน” และ “สมดุล” ให้เกิดขึ้นในระดับบุคคลและชุมชน เกิดกลไกการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เกิดการพัฒนาศักยภาพตนเอง กระบวนการร่วมคิด ร่วมพูดคุยจากการทำกิจกรรมร่วมกัน การพัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่นให้สามารถใช้ประโยชน์กับงานของตนเองได้ ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ รวมถึงสามารถแลกเปลี่ยนบทเรียนความสำเร็จ ความล้มเหลวในชุมชนเพื่อการพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. กลุ่มควรส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อสร้างรายได้เสริม และสร้างมูลค่าเพิ่ม เนื่องจากสมาชิกไม่มีการแปรรูปผลผลิต แต่ส่งผักให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาของชาวบ้านเป็นผู้แปรรูปโดยเฉพาะแปรรูปเป็นประเภทผักดอง

2. กลุ่มควรส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกทำเครื่องจักสาน เนื่องจากมีไม้ไผ่ในชุมชน เช่น ตะกร้า เข่ง ไม้ฝัก เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการพึ่งตนเอง

3. กลุ่มควรเพิ่มการจัดการการตลาดทางเครือข่ายออนไลน์และแสวงหาเครือข่ายผู้บริโภคไร้สารพิษ เช่น โรงพยาบาล โรงงาน บ้านจัดสรร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาอุดมการณ์ แนวคิด แนวปฏิบัติแบบบุญนิยม ที่มีผลต่อการพัฒนาผู้นำและสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาและคณาจารย์ที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงผู้นำและสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว ที่ได้บอกเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ และรายละเอียดของข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย เพื่อให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนและสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณบิดามารดา ผู้ให้โอกาสในการศึกษา ให้อิสรระในการตัดสินใจและเป็นกำลังใจอันมีคุณค่า

เอกสารอ้างอิง

เกศสุดา สิทธิสันติกุล. การเรียนรู้ ผู้สมดุล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับงานวิจัยท้องถิ่น : เชียงใหม่. วนิดาการพิมพ์; 2549.

กลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว. มปป. โครงการส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ: นครราชสีมา. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาของชาวบ้าน.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต: กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์สร้างสรรค์; 2527.

วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา. กิจกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาของชาวบ้าน. [ออนไลน์] 2550 [อ้างเมื่อ 12 พ.ย. 2556] จาก <http://www.chaipat.or.th>

สถิต วิมล.บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ พศ 444 วิชาการ

จัดการฟาร์มผัก คณะผลิตกรรม

การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.[ออนไลน์]

2555 [อ้างเมื่อ 11 พฤษภาคม 2556]

จาก <http://coursewares.mju.ac.th>

สัญญา สัญญาวิวัฒน์.การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจใน

ชนบท.กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย;

2544.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.ข้อมูลเศรษฐกิจ

การเกษตร:ปัจจัยการผลิต. [ออนไลน์] 2555

[อ้างเมื่อ 12 พฤษภาคม 2556]

จาก:<http://www.oae.go.th>